

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

УДК 343.35

doi: <https://doi.org/10.33270/01201174.20>

Вознюк А. А. – доктор юридичних наук, професор, завідувач наукової лабораторії з проблем протидії злочинності навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ, м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3352-5626>

Визнання статті 366-1 Кримінального кодексу України неконституційною: концептуальні вади прийнятого рішення

Метою статті є аналіз аргументів Конституційного Суду України щодо визнання ст. 366-1 Кримінального кодексу України такою, що не відповідає Конституції України, задля оцінки ступеня об'єктивності прийнятого рішення. У статті використано комплекс **наукових методів**: термінологічний, системно-структурний, формально-логічний, порівняльно-правовий. Теоретичне підґрунтя дослідження становлять праці українських та іноземних учених, положення Кримінального кодексу України та Закону України «Про запобігання корупції», а також практика їх застосування. **Наукова новизна** статті полягає в тому, що в ній проаналізовано основні вади аргументів Конституційного Суду України щодо визнання ст. 366-1 Кримінального кодексу України такою, що не відповідає Конституції України, зокрема доведено недостатню обґрунтованість цього рішення. У роботі також окреслено обставини, які обумовлюють необхідність криміналізації умисного неподання декларації та декларування недостовірної інформації. **Висновки.** Гіпотезу щодо неконституційності ст. 366-1 Кримінального кодексу України не можна вважати доведеною з огляду на відсутність необхідних аргументів у відповідному рішенні Конституційного Суду України. Соціальну обумовленість встановлення відповідних кримінально-правових заборон (подання завідомо недостовірних відомостей у декларації та умисного неподання декларації) визначено такими обставинами: 1) суспільною небезпекою цих діянь; 2) необхідністю забезпечення виконання обов'язку декларування; 3) необхідністю створення передумов для доказування незаконного збагачення; 4) необхідністю забезпечення прозорості в діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, здійснення об'єктивної оцінки їхньої роботи, а також виявлення можливих ознак вчинення протиправних діянь; 5) наявністю потенціалу в контексті запобігання корупційним кримінальним правопорушенням; 6) необхідністю виконання обов'язків, закріплених у ст. 67 Конституції України; 7) міжнародно-правовими зобов'язаннями України щодо запобігання та протидії корупційним кримінальним правопорушенням.

Ключові слова: декларування недостовірної інформації; декларація особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; корупція; корупційне кримінальне правопорушення; неконституційність закону; порушення вимог фінансового контролю.

Вступ

Корупція є однією з найбільших загроз для України. За характером небезпеки її можна порівняти з війною на Сході. Потрапляючи в усі сфери суспільного життя, вона завдає шкоди найважливішим соціальним цінностям – життю та здоров'ю, честі й гідності, недоторканності та безпеці, власності як держави в цілому, так і окремих її громадян. Тому протидія корупції є в пріоритеті діяльності як органів державної влади, так і членів громадянського суспільства. З огляду на зазначене в Україні впроваджено практики, зорієнтовані на недопущення та припинення будь-яких корупційних деліктів. До них зокрема належить створення механізму обов'язкового декларування наявних активів суб'єктами, на яких поширено дію Закону України «Про запобігання корупції». «Система декларування майна в державній службі є важливим засобом для ефективного запобігання корупції серед державних службовців» (Yongkang, & Zhen, 2013). Декларація про добробут державних службовців отримала визнання в усьому світі як

інструмент підзвітності на державній службі (Ngumbi, 2020).

Важливою складовою механізму електронного декларування в Україні є кримінально-правова норма, що міститься в ст. 366-1 Кримінального кодексу (далі – КК) України та встановлює підстави кримінальної відповідальності за декларування недостовірної інформації. Зазначену норму слушно визнано важливим інструментом стримування осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, від учинення корупційних правопорушень (Cherniavskiy, & Vozniuk, 2019, p. 79).

Однак 27 жовтня 2020 року відбувся потужний удар по механізму протидії корупції в Україні¹ – Конституційний Суд України

¹ Варто нагадати, що це не перше і, мабуть, не останнє рішення, що стосується механізму протидії корупції. До цього були такі факти:

1) визнання неконституційною норми про незаконне збагачення (ст. 368-2 КК України);

(далі – КСУ) прийняв рішення, яке призвело до часткової «паралізації» роботи НАЗК та «знищення» окремих інструментів електронного декларування. Рішення КСУ передбачало визнання такою, що не відповідає Конституції України (є неконституційною), ст. 366-1 КК України ("Rishennia KSU", 2020). Такі дії єдиного органу конституційної юрисдикції в Україні були неоднозначно сприйняті представниками громадянського суспільства: одні підтримали позицію КСУ, а інші визнали її такою, що має суттєві вади. Тому слід ґрунтовно проаналізувати наявні аргументи й контраргументи щодо визнання ст. 366-1 КК України такою, що не відповідає Конституції України.

Вагомим внеском у розроблення проблематики кримінальної відповідальності за декларування недостовірної інформації є дослідження О. О. Дудорова, Д. Г. Михайленка, А. В. Савченка, М. І. Хавронюка та інших вчених. Їхні праці є фундаментом тлумачення та застосування кримінально-правової заборони декларування недостовірної інформації. Однак прийняття зазначеного рішення КСУ свідчить про те, що питання кримінальної відповідальності за ці протиправні діяння потребують подальшого наукового аналізу.

Мета і завдання дослідження

Метою статті є аналіз аргументів КСУ щодо визнання ст. 366-1 КК України такою, що не відповідає Конституції України. Це дасть змогу не лише оцінити ступінь об'єктивності прийнятого рішення, виявити його позитивні та негативні сторони, але й урахувати їх під час удосконалення в цій частини законодавства та вироблення рекомендацій щодо застосування відповідних правових норм.

Виклад основного матеріалу

Приймаючи рішення щодо неконституційності ст. 366-1 КК України, КСУ спирався на два аргументи:

1) недотримання принципів справедливості та пропорційності як елементів принципу верховенства права насамперед через недотримання критеріїв криміналізації діяння, описаного в ст. 366-1 КК України;

2) визнання неконституційним постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови (ст. 375 КК України);

3) позбавлення НАБУ права подавати до суду позови про визнання недійсними угод;

4) визнання неконституційним призначення Ситника директором НАБУ.

2) порушення принципу верховенства права, зокрема таких його елементів, як юридична визначеність і передбачуваність закону.

I. Перший аргумент – недотримання принципів справедливості та пропорційності як елементів принципу верховенства права насамперед через недотримання критеріїв криміналізації діяння, окресленого в ст. 366-1 КК України. «За своєю правовою природою такі діяння не здатні заподіяти істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі в обсягах, необхідних для визнання їх суспільно небезпечними...» ("Rishennia KSU", 2020). «Встановлення кримінальної відповідальності за ці діяння є надмірним покаранням за вчинення цих правопорушень. Негативні наслідки, яких зазнає особа, притягнута до кримінальної відповідальності за вчинення злочинів, передбачених статтею 366-1 КК України, непропорційні шкоді, яка настала або могла настати в разі вчинення відповідних діянь» ("Rishennia KSU", 2020).

Безумовно, така думка має право на існування, а якщо вона втілена у відповідному рішенні судів органу конституційного контролю, то перетворюється на вимогу, яка підлягає обов'язковому виконанню. Водночас позиція КСУ не є безспірною, а тому можна навести аргументи на користь її спростування.

По-перше, криміналізація суспільно небезпечного діяння – справа законодавця, а не КСУ. Президенти GRECO та Венеційської комісії у своєму листі окреслили що: «Суд втрутився у повноваження Парламенту, зазначивши, що встановлення кримінальної відповідальності за декларування завідомо недостовірних відомостей, а також умисне неподання декларації є надмірним покаранням за вчинення цих правопорушень. Згідно з Конституцією України, визначення того, яке діяння є злочином, належить виключно до повноважень законодавчої гілки влади» ("Shchodolysta", 2020). Має рацію О. О. Первомайський у тому, що питання щодо формування та реалізації кримінально-правової політики у сфері протидії корупції належать до повноважень Верховної Ради України, Президента України та Кабінету Міністрів України, а не судів системи судоустрою та (або) органу конституційного контролю ("Okrema dumka", 2020).

По-друге, суд не навів і не спростував жодного аргументу щодо суспільної небезпеки цього діяння, навіть не спробував з'ясувати, у чому вона полягає, а обмежився лише констатацією невідповідності. Це є виключно суб'єктивною думкою окремих суддів КСУ. Невипадково деякі з них визнають відповідне рішення необґрунтованим. Так,

С. Головатий зауважив, що висновок Суду про неконституційність кримінальної відповідальності за декларування завідомо недостовірних відомостей є *юридично необґрунтованим* ("Rozbizhna dumka", 2020). Інший суддя – В. В. Лемак, зауважив, що це *рішення не є належно обґрунтованим*. Неналежне обґрунтування судового рішення спричиняє порушення принципу презумпції конституційності закону ("Okrema dumka", 2020). Слушною є думка В. П. Колісника, що, приймаючи таке рішення, Суд висловив власне суб'єктивне бачення, яке базується на припущенні. На думку цього ж судді КСУ, рішення мало вигляд очевидно необґрунтованого ("Okrema dumka" 2020). На переконання О. О. Первомайського, воно не містить очікуваної сукупності достатніх і необхідних аргументів для доведення тези про невідповідність Конституції України окремих положень Закону та Кодексу ("Okrema dumka", 2020).

За відсутності необхідної аргументації, можна стверджувати, що крадіжка, передбачена ч. 1 ст. 185 КК України, у певних випадках також не здатна заподіяти істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі в обсягах, необхідних для визнання її суспільно небезпечним діянням відповідно до вимог ст. 11 КК України. Але є рішення Верховного Суду України від 24 грудня 2015 року (справа № 5-221кз15), яке рекомендує не визнавати такі діяння малозначними.

Питання про те, у чому полягає суспільна небезпека кримінального правопорушення чи, як її ще називають, здатність заподіяти істотну шкоду фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі є дискусійним у теорії кримінального права. Оминаючи зазначену дискусію, усе ж варто спробувати обґрунтувати суспільну небезпеку умисного неподання декларації та декларування недостовірної інформації. З цією метою доцільно акцентувати на соціальній обумовленості відповідного діяння.

Здається, що криміналізація діяння, передбаченого ст. 366-1 КК України, була необхідна для забезпечення механізму протидії корупційним кримінальним правопорушенням. Воно стало окремим елементом такого механізму, виключення якого суттєво знизить ефективність протидії корупції. До речі, у згаданому рішенні КСУ корупцію визнано однією з основних загроз національній безпеці України ("Rishennia KSU", 2020). Так, С. Головатий у своїй розбіжній думці також зазначив, що «корупція є однією із найнебезпечніших загроз правопорядку, демократії та правам людини, руйнує добропорядне врядування, честь і соціальну справедливість,

перешкоджає конкуренції та економічному розвитку, загрожує стабільності демократичних інституцій і моральним засадам суспільства» ("Rozbizhna dumka", 2020). Суспільну небезпеку корупційних кримінальних правопорушень неодноразово підтверджували як українські (Dudorov, Kolomoiets, Kushnir, & Makarenkov, 2019; Mykhailenko, 2017; Trepak, 2020; Vozniuk, 2019), так й іноземні вчені (Seligson, 2002; Rothstein, 2013; Nathanson, 2013).

Підстави відповідальності за вчинення корупційних діянь є певним інструментом стримування корупції як суспільно небезпечного явища. Відсутність підстав кримінальної відповідальності, які передбачено ст. 366-1 КК України, надає можливість особам, уповноваженим на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, не подавати відповідні декларації або ж зазначати в них неправдиві відомості. Адже адміністративна відповідальність настає за несвоєчасне подання без поважних причин відповідної декларації та подання завідомо недостовірних відомостей у такій декларації стосовно майна або іншого об'єкта декларування, що має вартість, якщо такі відомості відрізняються від достовірних на суму від 100 до 250 прожиткових мінімумів для працездатних осіб (ст. 172-6 КУпАП). Тому, якщо особа не подає декларацію взагалі, хоча зобов'язана її подавати, або відповідні відомості відрізняються на суму понад 250 прожиткових мінімумів для працездатних осіб, то юридична відповідальність (як адміністративна, так і кримінальна) виключається.

Соціальна обумовленість встановлення відповідних кримінально-правових заборон (подання завідомо недостовірних відомостей у декларації та умисного неподання декларації) визначається такими обставинами:

1. Суспільна небезпека цих діянь.

2. Необхідність забезпечення виконання обов'язку декларування особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Загроза кримінального покарання спонукає відповідних суб'єктів декларувати свої доходи та видатки, або ж вдаватися до різних форм приховування своїх статків (оформляти майно на інших осіб і лише користуватися ним), пояснювати походження своїх активів у декларації.

3. Необхідність створення передумов для доказування незаконного збагачення. Саме декларування надалі стає в пригоді під час доказування незаконного збагачення. Норми про відповідальність за декларування недостовірної інформації та незаконне збагачення необхідно розглядати у взаємозв'язку. Без норми про

кримінальну відповідальність за декларування виникає питання про те, як встановлювати факт незаконного збагачення. Адміністративної відповідальності тут явно бракує.

5. Необхідність забезпечення прозорості в діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Відповідні норми надають можливість об'єктивно оцінювати їхню роботу, а також у певних випадках виявляти можливі ознаки вчинення протиправних діянь. Зазначені факти враховуються або можуть бути враховані під час призначення на посаду в органи державної влади чи місцевого самоврядування. Ця кримінально-правова заборона стоїть на заваді обійманню відповідних посад особами, які не подають декларації або вказують у них недостовірну інформацію.

6. Наявність потенціалу в контексті запобігання корупційним кримінальним правопорушенням. Кримінальна відповідальність за декларування недостовірної інформації є перепорою безперешкодному користуванню незаконно здобутими активами та їх приховуванню. Ця норма спонукає правопорушника вчиняти дії щодо легалізації незаконних активів, оскільки без цього він не має можливості їх безперешкодно витратити.

7. Необхідність виконання обов'язків, закріплених у Конституції України. Відповідно до ст. 67 Конституції України кожен зобов'язаний сплачувати податки та збори в порядку й розмірах, встановлених законом. Усі громадяни щорічно подають до податкових інспекцій за місцем проживання декларації про свій майновий стан і доходи за минулий рік у порядку, встановленому законом. Попри те, що зазначений обов'язок в умовах сьогодення не діє повною мірою, фактично в цих положеннях Конституції України закладено орієнтири на шляху протидії корупції.

8. Міжнародно-правові зобов'язання України щодо запобігання та протидії корупційним кримінальним правопорушенням.

Суспільна небезпека умисного неподання декларації полягає в тому, що це діяння:

1) створює передумови для приховування майна, яким володіє, користується чи розпоряджається суб'єкт декларування, інших його активів, видатків, фінансових зобов'язань тощо;

2) ускладнює виявлення корупційного чи іншого правопорушення (подання декларації дає можливість перевірити зазначені відомості на предмет наявності ознак не лише кримінального, але й іншого правопорушення);

3) унеможливорює ефективне досудове розслідування незаконного збагачення (щорічні декларації мають доказове значення в

кримінальних провадженнях щодо незаконного збагачення);

4) не дає можливості належним чином контролювати дотримання принципів етики, насамперед вимог доброчесності, особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Суспільна небезпека подання суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей у декларації полягає в тому, що це діяння:

1) є одним зі способів приховування корупційної чи іншої протиправної діяльності, сприяє уникненню відповідними суб'єктами відповідальності за свої неправомірні вчинки;

2) посягає на конституційне право громадян обирати (через неправдиву інформацію громадяни можуть бути введені в оману під час обрання до органів державної влади й органів місцевого самоврядування);

3) порушує вимоги прозорості до кандидатів під час проведення конкурсу з призначення їх на певну посаду, а тому виникає загроза обрання особи, яка не відповідає встановленим вимогам. Шкода від брехні в декларації полягає в загрозі призначення на певну посаду до органів державної влади чи місцевого самоврядування особи, яка збагатилася протиправним, зокрема корупційним шляхом;

4) порушує право особи на інформацію щодо публічної діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, зокрема на її об'єктивність, достовірність, повноту й точність. Подання завідомо недостовірних відомостей у декларації сприяє формуванню помилкової громадської думки про окремих представників держави або місцевого самоврядування, що впливає на довіру до них і підтримку їхнього авторитету в державі;

5) обумовлює неправильну оцінку діяльності представників держави або місцевого самоврядування;

6) свідчить про неправомірну та неетичну поведінку цих суб'єктів.

Щодо доцільності криміналізації відповідних діянь свідчить і досвід інших країн. Не випадково В. В. Лемак зазначив: «...принципово не погоджуюся із запереченням ідеї криміналізації відповідного діяння, підтвердженням чому є досвід усього цивілізованого світу» ("Окрема думка", 2020). Як слушно зауважив С. Головатий, установлення дієвих стримувальних санкцій за внесення завідомо недостовірних відомостей у декларацію є міжнародним стандартом і важливим елементом загальної системи декларування активів публічних осіб. Так, наприклад, Антикорупційна мережа ОЕСР для країн Східної

Європи та Центральної Азії неодноразово рекомендувала Україні забезпечити ефективність санкцій за неподання або внесення завідомо недостовірних відомостей у декларації. Запровадження дієвих санкцій для випадків установлення декларування недостовірної інформації було однією з рекомендацій Україні під час виконання Плану дій з лібералізації візового режиму, схваленого на саміті Україна – Європейський Союз (22 листопада 2010 року, м. Брюссель, Королівство Бельгія) ("Rozbizhna dumka", 2020).

Представники НАЗК також слушно зауважили, що «ув'язнення особи за навмисно вказані недостовірні дані в декларації – типова міжнародна практика. Таке покарання передбачене в багатьох країнах світу, серед яких Чехія, Польща, Литва, Латвія, Болгарія, Молдова та Перу ("Za umysne zaznachennia", 2020).

У кримінальному законодавстві зарубіжних країн питання про декларування недостовірної інформації та умисне неподання декларації розв'язується по-різному: в одних країнах передбачено кримінальну відповідальність лише за декларування недостовірної інформації, а в інших – за обидва діяння (декларування недостовірної інформації та умисне неподання декларації).

Відповідальність лише за декларування недостовірної інформації встановлена, наприклад, у законодавстві Болгарії, Латвії, Німеччини.

Згідно зі ст. 313 КК Болгарії той, хто підтверджує неправду або приховує істину в письмовій декларації чи повідомленні, надісланому в електронному вигляді, які за законом, указом чи указом Ради Міністрів передано до органу влади для підтвердження істинності певних обставин, карається позбавленням волі на строк до трьох років або штрафом від ста до трьохсот левів ("Kryminalnyi kodeks", 1968).

Відповідно до ч. 1 ст. 370 Податкового кодексу Німеччини будь-яка особа карається позбавленням волі на строк до п'яти років або штрафом, якщо вона надає податковим органам або іншим органам неправильну або неповну інформацію про податкові факти ("Podatkovyi kodeks", 1976).

Стаття 219 КК Латвії встановлює відповідальність за уникнення декларування. Відповідно до ч. 2 цієї статті подання неправдивих відомостей у декларації про доходи, майно, операції чи інше майно, визначене законом, якщо неправдива інформація вказана щодо майна чи іншого доходу у великому розмірі, карається тимчасовим позбавленням волі або примусовими роботами, або штрафом. Відповідно до ч. 3 цієї статті неподання джерела задекларованого майна

чи іншого доходу, визначеного законом, або за надання неправдивої інформації щодо джерела задекларованого майна чи іншого доходу, якщо така інформація була запита на належним чином уповноваженою державною установою відповідно до закону, та якщо зазначена неправдива інформація стосувалася майна чи іншого доходу в значному розмірі, карається позбавленням волі на строк до двох років або примусовою працею, чи штрафом з конфіскацією майна або без нього ("Kryminalnyi kodeks", 1998).

Варто зауважити, що ч. 1 цієї статті, відповідно до якої було передбачено кримінальну відповідальність за неподання декларації про доходи, майно, операції чи інше майно, визначене законом, за попередженням державної установи, яка має право вимагати подання такої декларації ("Kryminalnyi kodeks", 1998), було вилучено законом від 13 грудня 2012 року.

Кримінальну відповідальність за обидва діяння передбачено, наприклад, у КК Грузії та Чехії.

Згідно зі ст. 355 КК Грузії встановлено відповідальність за ненадання декларації про майновий стан, вчинене після накладання адміністративного стягнення за таке ж діяння, або за внесення у декларацію завідомо неповних чи неправдивих відомостей. Такі діяння караються штрафом або суспільно корисною працею на строк від ста двадцяти до двохсот годин із позбавленням права обіймати посади або займатися діяльністю на строк до трьох років ("Ugolovnyy kodeks", 1999).

У § 227 КК Чехії зазначено, що будь-яка особа, яка перебуває в судовому або іншому державному органі, та відмовляється виконати юридичне зобов'язання подати декларацію про майновий стан або уникає такого зобов'язання, або надає в такій декларації неправдиву чи грубо спотворену інформацію, карається позбавленням волі на строк від шести місяців до трьох років, штрафом або заборону діяльності ("Kryminalnyi kodeks", 2009).

Аналіз санкцій зазначених статей доводить, що вони є альтернативними й передбачають покарання у вигляді позбавлення волі на певний строк. Тому іноземний досвід є свідченням того, що таке покарання не лише в Україні, але й в інших країнах визнається адекватним правовим інструментом протидії умисному неподанню декларації та декларуванню завідомо недостовірних відомостей.

По-третє, як варіант, можливо було б декларування недостовірної інформації **віднести до адміністративних правопорушень**. Хоча не можна спростувати той факт, що в такому разі КСУ міг би послатися на те, що механізм

декларування передбачає елементи впливу на судову владу. Адже, як зазначено в аналізованому рішенні КСУ, «незалежність судової влади є одним із головних принципів її ефективної діяльності, тобто будь-який вплив законодавчої та виконавчої влади виключається повністю». Таке тлумачення можна довести до абсурду, а, відтак, до будь-якого впливу влади можна віднести: 1) притягнення суддів КСУ до кримінальної чи адміністративної відповідальності (вплив на них виконавчої та судової гілки влади); 2) стягнення податків з їхніх доходів (вплив виконавчої гілки влади); 3) призначення певних осіб на посади суддів КСУ (вплив різних гілок влади). Отже, КСУ фактично пропонує надати собі абсолютну автономію (можливо, самі судді повинні себе призначати, розв'язувати питання про притягнення чи не притягнення своїх членів до відповідальності тощо).

II. Другий аргумент – порушення принципу верховенства права, зокрема таких його елементів, як юридична визначеність і передбачуваність закону.

Дослідивши склад злочину, передбаченого ст. 366-1 КК України, КСУ дійшов висновку, що використання юридичних конструкцій, у яких відсутній чіткий перелік законів, унеможлиблює однозначне визначення кола суб'єктів злочину, а відсилочні норми унеможлиблюють встановлення кола їх адресатів. Як наслідок, до відповідальності за умисне неподання декларації може бути притягнуто осіб, які не можуть бути учасниками правовідносин з декларування, а тому свідомо не виконали такого обов'язку. Зазначене не узгоджується з поняттям правової держави та принципом верховенства права, закріпленим у ч. 1 ст. 8 Основного Закону України, зокрема такими його елементами, як юридична визначеність і передбачуваність закону ("Rishennia KSU", 2020).

З такою позицією варто не погодитися, адже, по-перше, підстави кримінальної відповідальності за декларування недостовірної інформації з'явилися в результаті прийняття Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року, який передбачав доповнення КК України статтею 366-1. Відтоді сформувалася практика декларування доходів, видатків і зобов'язань. Тому нині не виникає жодних сумнівів щодо кола суб'єктів декларування і, відповідно, суб'єктів злочину, передбаченого ст. 366-1 КК України.

По-друге, незрозумілим є твердження КСУ, що відсутність чіткого переліку законів унеможлиблює однозначне визначення кола суб'єктів злочину. У примітці до ст. 366-1 КК України чітко визначено суб'єктів цього

злочину: «Суб'єктами декларування є особи, які відповідно до ч. 1 та 2 ст. 45 Закону України «Про запобігання корупції» зобов'язані подавати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування».

Натомість у ч. 1 та 2 ст. 45 Закону України «Про запобігання корупції» йдеться про дві категорії: 1) особи, зазначені у п. 1, пп. «а» і «в» п. 2 ч. 1 ст. 3 цього Закону, які зобов'язані щорічно до 1 квітня подавати декларацію за минулий рік; 2) особи, зазначені у п. 1, пп. «а» і «в» п. 2 ч. 1 ст. 3 цього Закону, які припиняють діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, і подають декларацію за період, не охоплений раніше поданими деклараціями.

Водночас посилання на п. 1, пп. «а» і «в» п. 2 ч. 1 ст. 3 цього Закону дозволяє чітко визначити таких суб'єктів. Це, наприклад, народні депутати України, депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутати місцевих рад, сільські, селищні, міські голови, державні службовці, посадові особи місцевого самоврядування тощо.

По-третє, якщо навіть і припустити, що існують сумніви щодо віднесення певних категорій осіб до суб'єктів декларування, то вони можуть звернутися за роз'ясненням до НАЗК. Окрім того, у законодавстві передбачено відповідні механізми повідомлення кожного суб'єкта про необхідність подання ним декларації, що також виключає незнання ним про обов'язок подати декларацію. Відповідно до ч. 2 ст. 49 Закону України «Про запобігання корупції» державні органи, органи влади АРК, органи місцевого самоврядування, а також юридичні особи публічного права зобов'язані перевіряти факт подання суб'єктами декларування, які в них працюють (працювали або входять чи входили до складу утвореної в органі конкурсної комісії, до складу Громадської ради доброчесності), декларацій та повідомляти НАЗК про випадки неподання чи несвоєчасного їх подання. Відповідно до ч. 3 цієї статті, якщо за результатами контролю встановлено, що суб'єкт декларування не подав декларацію, НАЗК письмово повідомляє такого суб'єкта про факт неподання декларації.

Тому, до відповідальності за умисне неподання декларації не може бути притягнуто осіб, які не можуть бути учасниками правовідносин з декларування, або осіб, які не знають, що вони є суб'єктами декларування.

Щодо ймовірного порушення принципу верховенства права, зокрема таких його елементів, як юридична визначеність і передбачуваність закону, можна стверджувати,

що за такою логікою значну частину заборонних кримінально-правових норм, передбачених в КК України, можна визнати неконституційними. Головне – мати бажання, а аргументи завжди можна підібрати. Хоча, як свідчить практика, інколи ґрунтовні аргументи навіть не потрібні.

Отже, слід зробити висновок, що стосовно неконституційності ст. 366-1 КК України можуть бути аргументи як «за», так і «проти». Однак гіпотезу щодо неконституційності цієї норми не можна вважати доведеною з огляду на відсутність необхідних аргументів у відповідному рішенні КСУ. Очевидно, що завжди була, є і буде суб'єктивна думка суддів КСУ, яка без належної аргументації може перетворитися на потужний інструмент руйнування механізмів протидії кримінально-протиправній діяльності. Завдяки їй не одну кримінально-правову норму, яка не викликає серйозних сумнівів щодо невідповідності Конституції України, можна визнати неконституційною. За бажання аргументи знайдуться. Причому в корумпованій державі це зробити значно легше (Vozniuk, 2020, p. 65).

III. Варті уваги також й інші ймовірні порушення, допущені суддями КСУ:

1. Згідно з Конституцією та законами України **КСУ міг приймати рішення лише щодо положень законодавства про запобігання корупції, які оскаржувалися в конституційному поданні**. Однак судді порушили вимоги Конституції та скасували положення Закону України «Про запобігання корупції», які не оскаржувалися в конституційному поданні 47 народних депутатів ("Shchodolysta", 2020). З цього приводу слушно зауважив О. О. Первомайський: оскільки Конституційний Суд насправді вже почав формувати практику визнання неконституційними правових актів, що не оспорювалися у зверненні до Конституційного Суду, у Рішенні, на його думку, мало б бути це зазначено, оскільки в адресатів Рішення могло сформуватися хибне уявлення про упередженість у діях Конституційного Суду винятково в межах цього конституційного провадження ("Okrema dumka", 2020).

2. **Приймаючи рішення, судді діяли у власних інтересах**. За скасованими положеннями антикорупційного законодавства тривала процедура притягнення до адміністративної та кримінальної відповідальності трьох суддів КСУ. З цим фактом вони були обізнані, однак не заявили про відвід, а скасували відповідні норми ("Shchodolysta", 2020).

На користь цієї гіпотези може свідчити той факт, що рішення було поспішним. Варта уваги думка О. О. Первомайського, який зазначив, що у цій справі не було достатніх юридичних і

формальних підстав для невідкладного розгляду конституційного подання, а тому для стороннього спостерігача обраний КСУ темп розгляду справи, безсумнівно, міг здаватися поспішним.

У контексті проблеми, можливо, поспішного розгляду справи, Олег Первомайський доречно нагадав, що на розгляді КСУ вже кілька років перебуває інше конституційне подання – 48 народних депутатів України від 30 грудня 2015 року щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» та статті 366-1 Кримінального кодексу України (справа № 1-10/2018). Цю справу розглядає КСУ по суті з 14 березня 2017 року, тобто понад 3,5 роки.

Порівняння зазначених двох конституційних подань і проваджень дає підстави зробити висновок, що об'єктом конституційного контролю в обох провадженнях є ті самі окремі положення Закону та стаття 366-1 КК України.

Важливим є той факт, що КСУ тривалий час розглядаючи конституційне подання від 30 грудня 2015 року, у певний проміжок часу навіть перебував на «порозі» ухвалення рішення по суті цієї справи ("Okrema dumka", 2020).

3. **Судді могли б надати час Верховній Раді України для виправлення ситуації із заборонною нормою щодо декларування недостовірної інформації, однак цього не зробили**. Як слушно зауважує суддя КСУ В. П. Колісник, визнаючи неконституційними положення ст. 366-1 КК України, КСУ мав би відтермінувати дату втрати чинності приписами, визнаними неконституційними (наприклад, на три-п'ять місяців) ("Okrema dumka", 2020). Має рацію й О. О. Первомайський щодо того, що дискусійним, а, можливо, й помилковим є незастосування КСУ повноваження, наданого йому приписом ч. 2 ст. 152 Конституції України щодо відтермінування в часі втрати чинності окремими положеннями Закону та Кодексу, які визнано неконституційними ("Okrema dumka", 2020).

До речі, в одному з попередніх своїх рішень КСУ, визнаючи неконституційною ст. 375 КК України, надав шість місяців на те, щоб розробити й прийняти нову заборонну кримінально-правову норму.

Однак в рішенні щодо визнання неконституційною ст. 366-1 КК України цього й не варто було робити з огляду на те, що насправді зазначена стаття хоч і потребує удосконалення, однак позбавлена тих вад, через які її варто визнавати неконституційною.

Наукова новизна

Наукова новизна статті полягає в тому, що в ній проаналізовано основні вади аргументів КСУ щодо визнання ст. 366-1 КК України такою, що не

відповідає Конституції України, зокрема доведено недостатню необґрунтованість цього рішення. У роботі також окреслено обставини, які обумовлюють необхідність криміналізації умисного неподання декларації та декларування недостовірної інформації.

Висновки

1. Рішення КСУ щодо визнання ст. 366-1 КК України такою, що не відповідає Конституції України, є недостатньо обґрунтованим.

2. *На користь спростування аргументів КСУ щодо недотримання принципів справедливості та пропорційності як елементів принципу верховенства права насамперед через недотримання критеріїв криміналізації цього діяння* можна навести такі контраргументи: 1) криміналізація суспільно небезпечного діяння – справа законодавця, а не КСУ; 2) суд не навів і не спростував жодного аргументу про суспільну небезпеку діяння, передбаченого ст. 366-1 КК України; 3) визнання декларування недостовірної інформації адміністративним правопорушенням не виключає того факту, що КСУ міг би послатися на те, що механізм декларування передбачає елементи впливу на судову владу, і визнати відповідну норму неконституційною.

3. *Соціальну обумовленість встановлення відповідних кримінально-правових заборон (подання завідомо недостовірних відомостей у декларації та умисного неподання декларації)* визначено такими обставинами: 1) суспільною небезпекою цих діянь; 2) необхідністю забезпечення виконання обов'язку декларування; 3) необхідністю створення передумов для доказування незаконного збагачення; 4) необхідністю забезпечення прозорості в діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, здійснення об'єктивної оцінки їхньої роботи, а також виявлення можливих ознак вчинення протиправних діянь; 5) наявністю потенціалу в контексті запобігання корупційним кримінальним правопорушенням; 6) необхідністю виконання обов'язків, закріплених в ст. 67 Конституції України; 7) міжнародно-правовими зобов'язаннями України щодо запобігання та протидії корупційним кримінальним правопорушенням.

4. *Суспільна небезпека умисного неподання декларації* полягає в тому, що це діяння: 1) створює передумови для приховування майна, яким володіє, користується чи розпоряджається суб'єкт декларування, інших його активів, видатків, фінансових зобов'язань тощо; 2) ускладнює виявлення корупційного чи іншого правопорушення; 3) унеможливорює ефективне досудове розслідування незаконного збагачення;

4) не дає можливості належним чином контролювати дотримання принципів етики, насамперед вимог доброчесності, особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

5. *Суспільна небезпека подання суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей у декларації* полягає в тому, що це діяння: 1) є одним із способів приховування корупційної чи іншої протиправної діяльності, сприяє уникненню відповідними суб'єктами відповідальності за свої неправомірні вчинки; 2) посягає на конституційне право громадян обирати; 3) порушує вимоги прозорості до кандидатів під час проведення конкурсу з призначення їх на певну посаду, а тому виникає загроза обрання особи, яка не відповідає встановленим вимогам; 4) порушує право особи на інформацію щодо публічної діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; 5) обумовлює неправильну оцінку діяльності представників держави або місцевого самоврядування; 6) свідчить про неправомірну та неетичну поведінку цих суб'єктів.

6. *Про доцільність криміналізації відповідних діянь свідчить і досвід інших країн.* У кримінальному законодавстві зарубіжних країн питання про декларування недостовірної інформації та умисне неподання декларації вирішується по-різному: в одних передбачено кримінальну відповідальність лише за декларування недостовірної інформації, а в інших – за обидва діяння (декларування недостовірної інформації та умисне неподання декларації). Здійснення аналізу санкцій відповідних статей у кримінальному законодавстві зарубіжних країн свідчить про те, що вони є альтернативними й передбачають покарання у вигляді позбавлення волі на певний строк. Тому іноземний досвід є свідченням того, що зазначене покарання за це діяння не лише в Україні, але й в інших країнах визнано адекватним правовим інструментом протидії умисному неподанню декларації та декларуванню завідомо недостовірних відомостей.

7. *Не можна погодитися з аргументом КСУ щодо порушення принципу верховенства права, зокрема таких його елементів, як юридична визначеність і передбачуваність закону з огляду на такі обставини:* 1) у примітці до ст. 366-1 КК України чітко визначено суб'єктів цього злочину; 2) нині сформовано практику декларування доходів, видатків і зобов'язань, результатом чого є усунення усіх сумнівів щодо окреслення чіткого кола суб'єктів декларування; 3) у випадку існування сумнівів щодо віднесення певних категорій осіб до суб'єктів декларування існує

механізм звернення за роз'ясненням до НАЗК;
4) у законодавстві передбачено механізми повідомлення кожного суб'єкта про необхідність подання ним декларації.

8. Приймаючи відповідне рішення, КСУ, ймовірно, допустив й інші порушення, зокрема

такі: 1) прийняв рішення щодо положень законодавства про запобігання корупції, які не оскаржувалися в конституційному поданні; 2) діяв в умовах конфлікту інтересів; 3) не відтермінував визнання ст. 366-1 КК України неконституційною.

REFERENCES

- Cherniavskiy, S., & Vozniuk, A. (2019). Zarubizhnyi dosvid pravovoi protydi nezakonnomu zbahachenniu [Foreign experience of legal counteraction to illicit enrichment]. *Yurydychnyi chasopys Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav, Law Magazine of the National Academy of Internal Affairs*, 17(1), 79-89. doi: <https://doi.org/10.33270/04191701.79> [in Ukrainian].
- Dudorov, O.O., Kolomoiets, T.O., Kushnir, S.M., & Makarenkov, O.L. (2019). *Zahalnoteo-retychni, administratyvno- ta kryminalno-pravovi osnovy kontseptualizatsii antyko-ruptsiinoi reformy v Ukraini* [General theoretical, administrative and criminal law bases of conceptualization of anti-corruption reform in Ukraine]. Zaporizhzhia [in Ukrainian].
- Kryminalnyi kodeks Bolharii vid 1 trav. 1968 r. (stanom na 4 hrud. 2020 r.) [The Criminal Code of Bulgaria from May 1, 1968 (current version from December 4, 2020)]. (n.d.). www.lex.bg. Retrieved from <https://www.lex.bg/laws/ldoc/1589654529> [in Ukrainian].
- Kryminalnyi kodeks Cheskoj respubliky vid 8 sich. 2009 r. (stanom na 1 zhovt. 2020 r.) [The Criminal Code is in the Czech Republic from January 8, 2009 (current version from January 1, 2020)]. (n.d.). www.zakonyprolidi.cz. Retrieved from <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40> [in Ukrainian].
- Kryminalnyi kodeks Latvii vid 17 cherv. 1998 r. (stanom na 11 cherv. 2020 r.) [Latvian Criminal Code from June 17, 1998 (current version from June 11, 2020)]. (n.d.). likumi.lv. Retrieved from <https://likumi.lv/ta/id/88966-kriminallikums> [in Ukrainian].
- Mykhailenko, D.H. (2017). *Protydiia koruptsiinym zlochynam zasobamy kryminalnoho prava: kontseptualni osnovy* [Counteraction to corruption crimes by means of criminal law: conceptual bases]. Odessa: Helvetyka [in Ukrainian].
- Nathanson, S. (2013). Why good government matters. *Crime, Law and Social Change*, 1(60), 107-114. doi: <https://doi.org/10.1007/s10611-013-9438-x>.
- Ngumbi, E., & Owiny, P. (2020). *From Paper to Practice: Enhancing Public Sector Accountability in Africa through Reform of Wealth Declaration Systems*. Retrieved from <https://ssrn.com/abstract=3579514>. doi: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3579514>.
- Okrema dumka suddi Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy Kolisnyka V.P. stosovno Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiinym podanniam 47 narodnykh deputativ Ukrainy shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) okremykh polozhen Zakonu Ukrainy "Pro zapobihannia koruptsii", Kryminalnoho kodeksu Ukrainy vid 27 zhovt. 2020 r. No. 13-r/2020 [Separate opinion of the judge of the Constitutional Court of Ukraine Kolisnyk V.P. concerning the Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case on the constitutional petition of 47 people's deputies of Ukraine on the compliance of the Constitution of Ukraine (constitutionality) of certain provisions of the Law of Ukraine "On Prevention of Corruption", the Criminal Code of Ukraine from October 27, 2020, No. 13-r/2020]. www.ccu.gov.ua. Retrieved from <http://www.ccu.gov.ua/dokument/13-r2020> [in Ukrainian].
- Okrema dumka suddi Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy Lemaka V.V. stosovno Rishennia u spravi za konstytutsiinym podanniam 47 narodnykh deputativ Ukrainy shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) okremykh polozhen Zakonu Ukrainy "Pro zapobihannia koruptsii", Kryminalnoho kodeksu Ukrainy vid 27 zhovt. 2020 r. No. 13-r/2020 [Separate opinion of Judge of the Constitutional Court of Ukraine Lemak V.V. on the Decision in the case on the constitutional petition of 47 deputies of Ukraine on the compliance of the Constitution of Ukraine (constitutionality) of certain provisions of the Law of Ukraine "On Prevention of Corruption", Criminal Code of Ukraine from October 27, 2020, No. 13-r/2020]. (n.d.). www.ccu.gov.ua. Retrieved from <http://www.ccu.gov.ua/dokument/13-r2020> [in Ukrainian].
- Okrema dumka suddi Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy Pervomaiskoho O.O. u spravi za konstytutsiinym podanniam 47 narodnykh deputativ Ukrainy shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) okremykh polozhen Zakonu Ukrainy "Pro zapobihannia koruptsii", Kryminalnoho kodeksu Ukrainy [A separate opinion of the judge of the Constitutional Court of Ukraine Pervomaisky O.O. in the case of the constitutional petition of 47 people's deputies of Ukraine on the compliance of the Constitution of Ukraine (constitutionality) with certain provisions of the Law of Ukraine "On Prevention of Corruption", the Criminal Code of Ukraine]. (n.d.). www.ccu.gov.ua. Retrieved from <http://www.ccu.gov.ua/dokument/13-r2020> [in Ukrainian].
- Podatkovyi kodeks Nimechchyny vid 16 berez. 1976 r. (zi zminamy vid 3 hrud. 2020 r.) [German Tax Code from March 16, 1976 (with changes from December 3, 2020)]. (n.d.). www.gesetze-im-internet.de. Retrieved from https://www.gesetze-im-internet.de/ao_1977/ [in Ukrainian].

- Rishennia KSU u spravi za konstytutsiinym podanniam 47 narodnykh deputativ Ukrainy shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) okremykh polozhen Zakonu Ukrainy "Pro zapobihannia koruptsii", Kryminalnoho kodeksu Ukrainy vid 27 zhovt. 2020 r. No. 13-r/2020. Sprava No. 1-24/2020(393/20) [Decision of the CCU in the case on the constitutional petition of 47 people's deputies of Ukraine on compliance with the Constitution of Ukraine (constitutionality) of certain provisions of the Law of Ukraine "On Prevention of Corruption", the Criminal Code of Ukraine from October 27, 2020, No. 13-r/2020. Case No. 1-24/2020 (393/20)]. (n.d.). ccu.gov.ua. Retrieved from <http://ccu.gov.ua/dokument/13-r2020> [in Ukrainian].
- Rothstein, B. (2013). Corruption and Social Trust: Why the Fish Rots from the Head Down. *Social Research*, 4(80), 1009-1032. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/24385649>.
- Rozbizhna dumka suddi Serhiia Holovatoho u spravi za konstytutsiinym podanniam 47 narodnykh deputativ Ukrainy shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) okremykh polozhen Zakonu Ukrainy "Pro zapobihannia koruptsii", Kryminalnoho kodeksu Ukrainy. Sprava No. 1-24/2020(393/20) [Dissenting opinion of Judge Serhiy Holovaty in the case on the constitutional petition of 47 people's deputies of Ukraine regarding the compliance of certain provisions of the Law of Ukraine "On Prevention of Corruption" with the Criminal Code of Ukraine. Case No. 1-24/2020(393/20)]. www.ccu.gov.ua. Retrieved from <http://www.ccu.gov.ua/dokument/13-r2020> [in Ukrainian].
- Seligson, M.A. (2002). The impact of corruption on regime legitimacy: A comparative study of four Latin American countries. *The Journal of Politics*, 64(2), 408-433. doi: <https://doi.org/10.1111/1468-2508.00132>.
- Shchodo lysta prezidentiv GRECO ta Venetsiiskoi komisii do Holovy Verkhovnoi Rady stosovno konstytutsiinoi kryzy v Ukraini. 1 lystop. 2020 r. [Regarding the letter of the Presidents of GRECO and the Venice Commission to the Chairman of the Verkhovna Rada regarding the constitutional crisis in Ukraine. November 1, 2020]. (n.d.). nazk.gov.ua. Retrieved from <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/shchodo-lysta-prezydentiv-greco-ta-venetsiiskoyi-komisiyi-do-golovy-verhovnoyi-rady-stosovno-konstytutsiynoyi-kryzy-v-ukrayini/> [in Ukrainian].
- Trepak, V.M. (2020). Teoretyko-prykladni problemy zapobihannia ta protydii koruptsii v Ukraini [Theoretical and applied problems of preventing and combating corruption in Ukraine]. *Doctor's thesis*. Lviv [in Ukrainian].
- Ugolovnyy kodeks Gruzii ot 22 iulia 1999 g. No. 2287-vs po sostoiianiiu na 19 sent. 2020 g. [The Criminal Code of Georgia from July 22, 1999, No. 2287-vs Sun as from September 19, 2020]. (n.d.). www.legislationline.org. Retrieved from https://www.legislationline.org/download/id/8847/file/Georgia_Criminal_Code_am2020_ru.pdf [in Russian].
- Vozniuk, A.A. (2019). Psykholohichni teorii poiasnennia koruptsii [Psychological theories to explain corruption]. *Yurydychna psykholohiia, Legal psychology*, 25(2), 7-15. doi: <https://doi.org/10.33270/03192502.7> [in Ukrainian].
- Vozniuk, A.A. (2020). Nekonstytutsiinist deklaruvannia nedostovirnoi informatsii: arhumenty ta kontrarhumenty [Unconstitutionality of declaring unreliable information: arguments and counterarguments]. *Realizatsiia derzhavnoi antykoruptsiinoi polityky v mizhnarodnomu vymiri, Realization of the state anti-corruption policy in the international dimension: Proceedings of the 5th International Scientific and Practical Conference*. (Vols. 1-2), (pp. 61-65). V.V. Cherniei, S.D. Husariev, S.S. Cherniavskiyi (et al.) (Eds.). Kyiv: Nats. akad. vnutr. sprav [in Ukrainian].
- Yongkang, Li, & Zhen, Yan. (2013). Civil Service Property Declaration System in US and Its Enlightenments to China. In *2013 International Conference on Public Management (ICPM-2013)*. Atlantis Press. doi: <https://doi.org/10.2991/icpm.2013.46>.
- Za umysne zaznachennia nedostovirnykh vidomostei na bilsh nish 1 mln hrn maie peredbachatysia pozbavlennia voli. Inakshe efektyvne zapobihannia koruptsii bude nemozhlyvym. 26 lystop. 2020 r. [Imprisonment should be provided for intentionally providing inaccurate information for more than UAH 1 million. Otherwise, effective prevention of corruption will be impossible. October 26, 2020]. *Sait "Natsionalne ahentstvo z pytan zapobihannia koruptsii", Site "National Agency on for Corruption Prevention"*. Retrieved from <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/za-umysne-zaznachennya-nedostovirnyh-vidomostej-na-bilsh-nish-1-mln-grn-maye-peredbachatysia-pozbavlennya-voli-inakshe-efektyvne-zapobigannya-koruptsiyi-bude-nemozhlyvym-nazk/> [in Ukrainian].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Чернявський С., Вознюк А. Зарубіжний досвід правової протидії незаконному збагаченню. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 17 (1). С. 79–89. doi: <https://doi.org/10.33270/04191701.79>.
- Дудоров О. О., Коломоєць Т. О., Кушнір С. М., Макаренков О. Л. Загально-теоретичні, адміністративно- та кримінально-правові основи концептуалізації антико-рупційної реформи в Україні : колективна монографія. Запоріжжя, 2019. 476 с.
- Кримінальний кодекс Болгарії від 1 трав. 1968 р. (станом на 4 груд. 2020 р.). URL: <https://www.lex.bg/laws/ldoc/1589654529>.
- Кримінальний кодекс Чеської республіки від 8 січ. 2009 р. (станом на 1 жовт. 2020 р.). URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>.
- Кримінальний кодекс Латвії від 17 черв. 1998 р. (станом на 11 черв. 2020 р.). URL: <https://likumi.lv/ta/id/88966-kriminallikums>.

- Михайленко Д. Г. Протидія корупційним злочинам засобами кримінального права: концептуальні основи : монографія. Одеса : Гельветика, 2017. 582 с.
- Nathanson S. Why good government matters. *Crime, Law and Social Change*. 2013. No. 1 (60). P. 107–114. doi: <https://doi.org/10.1007/s10611-013-9438-x>.
- Ngumbi E., Owiny P. From Paper to Practice: Enhancing Public Sector Accountability in Africa through Reform of Wealth Declaration Systems (April 18, 2020). URL: <https://ssrn.com/abstract=3579514>. doi: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3579514>.
- Окрема думка судді Конституційного Суду України Колісника В. П. стосовно Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про запобігання корупції», Кримінального кодексу України від 27 жовт. 2020 р. № 13-р/2020. URL: <http://www.ccu.gov.ua/dokument/13-r2020>.
- Окрема думка судді Конституційного Суду України Лемака В. В. стосовно Рішення у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про запобігання корупції», Кримінального кодексу України від 27 жовтня 2020 року № 13-р/2020. URL: <http://www.ccu.gov.ua/dokument/13-r2020>.
- Окрема думка судді Конституційного Суду України Первомайського О.О. у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про запобігання корупції», Кримінального кодексу України. URL: <http://www.ccu.gov.ua/dokument/13-r2020>.
- Податковий кодекс Німеччини від 16 берез. 1976 р. (зі змінами від 3 груд. 2020 р.). URL: https://www.gesetze-im-internet.de/ao_1977/.
- Рішення КСУ у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про запобігання корупції», Кримінального кодексу України від 27 жовтня 2020 р. № 13-р/2020. Справа № 1-24/2020(393/20). URL: <http://ccu.gov.ua/dokument/13-r2020>.
- Rothstein B. Corruption and Social Trust: Why the Fish Rots from the Head Down. *Social Research*. 2013. No. 4. Vol. 80. P. 1009–1032. doi: <http://www.jstor.org/stable/24385649>.
- Розбіжна думка судді Сергія Головатого у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про запобігання корупції», Кримінального кодексу України. Справа № 1-24/2020(393/20). URL: <http://www.ccu.gov.ua/dokument/13-r2020>.
- Seligson M. A. The impact of corruption on regime legitimacy: A comparative study of four Latin American countries. *The Journal of Politics*. 2002. No. 64 (2). P. 408–433. doi: <https://doi.org/10.1111/1468-2508.00132>.
- Щодо листа президентів GRECO та Венеційської комісії до Голови Верховної Ради стосовно конституційної кризи в Україні. 1 листоп. 2020 р. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/shhodo-lysta-prezydentiv-greco-ta-venetsijskoyi-komisiyi-do-golovy-verhovnoyi-rady-stosovno-konstytutsijnoyi-kryzy-v-ukrayini/>.
- Трепак В. М. Теоретико-прикладні проблеми запобігання та протидії корупції в Україні : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Львів, 2020. 481 с.
- Уголовный кодекс Грузии от 22 июля 1999 г. № 2287-вс по состоянию на 19 сент. 2020 г. URL: https://www.legislationline.org/download/id/8847/file/Georgia_Criminal_Code_am2020_ru.pdf.
- Вознюк А. А. Психологічні теорії пояснення корупції. *Юридична психологія*. 2019. № 25 (2). С. 7–15. doi: <https://doi.org/10.33270/03192502.7>.
- Вознюк А. А. Неконституційність декларування недостовірної інформації: аргументи та контраргументи. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі* : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 9–10 груд. 2020 р.) : у 2 ч. / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. Ч. 1. С. 61–65.
- Yongkang Li, Zhen Yan. Civil Service Property Declaration System in US and Its Enlightenments to China (2013, May). In *2013 International Conference on Public Management (ICPM-2013)*. Atlantis Press. doi: <https://doi.org/10.2991/icpm.2013.46>.
- За умисне зазначення недостовірних відомостей на більш ніж 1 млн грн має передбачатися позбавлення волі. Інакше ефективне запобігання корупції буде неможливим. 26 листоп. 2020 р. *Національне агентство з питань запобігання корупції* : [сайт]. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/za-umysne-zaznachennya-nedostovirnyh-vidomostej-na-bilsh-nish-1-mln-grn-maye-peredbachatysya-pozbavlennya-voli-inakshe-efektyvne-zapobigannya-korupsiyi-bude-nemozhlyvym-nazk/>.

Стаття надійшла до редколегії 16.07.2020

Vozniuk A. – Doctor of Law, Associate Professor, Head of the Scientific Laboratory on the Problems of Combating Crime of the Educational and Scientific Institute No. 1 of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3352-5626>

Recognition of Article 366-1 of the Criminal Code of Ukraine as Unconstitutional: Conceptual Shortcomings of Constitutional Court Decision

*The **purpose** of the article is to analyze arguments of the Constitutional Court of Ukraine regarding the recognition of Art. 366-1 of the Criminal Code of Ukraine such that does not comply with the Constitution of Ukraine, in order to assess the degree of the objectivity decision. The article uses a set of **scientific methods**, namely: terminological, system-structural, formal-logical, comparative-legal. The theoretical basis of study is constituted by works of Ukrainian and foreign scholars, provisions of the Criminal Code of Ukraine and the Law of Ukraine «On Prevention of Corruption», as well as practice of their application. **Scientific novelty** of article is that it reveals the main shortcomings of arguments of the Constitutional Court of Ukraine on recognition of Art. 366-1 of the Criminal code of Ukraine such that does not correspond to the Constitution of Ukraine, in particular insufficient unfoundedness of this decision is proved. The paper also formulates circumstances, which necessitate the criminalization of intentional failure to file a declaration and declaring inaccurate information. **Conclusions.** The hypothesis of an unconstitutional article 366-1 of the Criminal Code of Ukraine cannot be considered as proven given the lack of necessary arguments in the relevant decision of the Constitutional Court of Ukraine. Social conditionality of establishment of appropriate criminal law prohibitions (submission of knowingly unreliable information in the declaration and intentional failure to submit the declaration) is determined by the following circumstances: 1) public danger of such acts; 2) the need to ensure compliance with obligation to declare; 3) the need to create preconditions for proving illegal enrichment; 4) the need to ensure transparency in activities of persons authorized to perform functions of the state or local self-government, to carry out an objective assessment of their work, as well as to identify possible signs of committing illegal acts; 5) availability of potential in context of corruption offenses prevention; 6) the need to perform duties set forth in Art. 67 of the Constitution of Ukraine; f) Ukraine's international legal obligations to prevent and combat corruption offenses.*

Keywords: declaring unreliable information; declaration of person authorized to perform the functions of state or local self-government; corruption; corruption criminal offense; unconstitutionality of law; violation of financial control requirements.